

οι φάσεις αυτές, συμπεριλαμβανομένων των μεγάλων καταστροφών (αρχαία πυρκαγιά 3ου μ.Χ. και ανατίναξη Μοροζίνι) όπως και οι αναστηλωτικές επεμβάσεις του 19ου και 20ού αιώνα, πρέπει να είναι αναδειξιμες μέσω των ελαχίστων καταλοίπων που διασώζονται.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα που αφορά πάλι στους μακρείς τοίχους και σχετίζεται με 2 ιστορικές φάσεις του μνημείου αφορά την επισήμανση, αν όχι την ανάδειξη των βυζαντινών θυρών που είχαν διανοιχθεί στο δυτικό τμήμα των τοίχων, για να συνδέουν τον νάρθηκα με το βόρειο και νότιο πτερό.

Η βόρεια θύρα σφραγίστηκε από τον Πιττάκη εσωτερικά με οπτοπλινθοδομή, διανοίχθηκε από τον Μπαλάνο και συμπληρώθηκε με ορθοστάτες και λιθοπλίνθους από νέο μάρμαρο, το 1960, από τον Στίκα. Κατά την τρέχουσα αναστήλωση του βόρειου τοίχου, ετέθη το θέμα της διατήρησης ή μη του υλικού σφράγισης στον ορθοστάτη 1ο, 2ο και 3ο δόμο, το οποίο όμως δεν ακολουθούσε τα μήκη των αρχικών αρχιτεκτονικών μελών.

Καθώς έπρεπε να συνεχισθεί η δομή του αρχαίου

τοίχου με ορθοστάτες και λιθοπλίνθους στις αρχικές διαστάσεις, αλλά συγχρόνως να διατηρηθεί και το υλικό έμφραξης του Στίκα, αυτό χρησιμοποιήθηκε για τη συμπλήρωση των κατά χώραν αρχαίων λίθων ή αυτών που αποδόθηκαν στις θέσεις αυτές. Στη περίπτωση μάλιστα της έδρασης λιθοπλίνθου του 3ου δόμου, καθώς το ύψος των υποκείμενων λίθων Στίκα ήταν μικρότερο του κανονικού, εντέθηκαν προεξέχουσες

αμμοβολημένες πλάκες τιτανίου σε αβαθείς λεκάνες που διανοίχθηκαν στην πάνω επιφάνειά τους, ώστε ο λίθος του 3ου δόμου να εδρασθεί με ασφάλεια στην αρχική στάθμη. Χαρακτηριστικό είναι ότι η έμφραξη Στίκα είναι διακριτή στο εξωτερικό μέτωπο του τοίχου με το αυθεντικό υλικό και κατεργασία του 1960, ενώ εσωτερικά προστέθηκαν και μέλη και συμπληρώματα από νέο μάρμαρο (εικ. 14, 15). Παρόλα αυτά, τα συμπληρώματα των αποκομμένων κατά χώραν

αρχαίων λίθων στον 1ο και 2ο δόμο, αποφασίστηκε να μην διαμορφωθούν πλήρη, προκειμένου να παραμένει εμφανής η κατεργασία υποδοχής του δυτικού ορθοστάτη της βυζαντινής θύρας.

Μεγάλες ή μικρές προκλήσεις, σημαντικά ή επουσιώδη ζητήματα που προκύπτουν καθημερινά στην αναστηλωτική πρακτική, όλα αξίζουν και απαιτούν πλήρη και εξονυχιστική μελέτη. Η προσοχή πρέπει να επικεντρώνεται και στην αποκατάσταση του μικρότερου λίθου, αλλά και του συνόλου.

Οι επιλύσεις πρέπει να αναφέρονται σε όλες τις βασικές αρχές της αναστή-

λωσης, αλλά τις περισσότερες φορές διαπιστώθηκε ότι θα βαρύνει μία από αυτές. Η ευθύνη των μηχανικών είναι μεγάλη και συγχρόνως ο διαθέσιμος χρόνος πολύτιμος. Παρόλα αυτά, οι καθημερινές εμπειρίες είναι μοναδικές. Στους μηχανικούς, που στελεχώνουν εδώ και 24 χρόνια το Τεχνικό Γραφείο Παρθενώνα, οφείλονται πολλές ευχαριστίες και θερμές ευχές για το μέλλον.

Εικ. 15. Συμπλήρωση της βυζαντινής θύρας στη βόρεια πλευρά του βόρειου τοίχου. Φωτ. Ρ. Χριστοδουλοπούλου, 2023

Ειρήνη Καϊμάρα

Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη Γραφείου Ενημέρωσης και Εκπαίδευσης της ΥΣΜΑ

Οι πρώτες εκπαιδευτικές δράσεις στα μνημεία της Ακρόπολης άρχισαν να πραγματοποιούνται από την Επιτροπή Συντηρήσεως Μνημείων Ακρόπολεως (ΕΣΜΑ) ήδη από το 1987 με πρωτοβουλία της αξέχαστης Έβης Τουλούπα. Το 1999 με τη σύσταση της Υπηρεσίας Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης (ΥΣΜΑ) δημιουργείται το Γραφείο Ενημέρωσης και Εκπαίδευσης, που αναλαμβάνει την υλοποίηση αυτών των δράσεων τόσο στην Ακρόπολη όσο και στο Κέντρο Μελετών Ακρόπολεως, σε συνεργασία με την τότε Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων. Το 2009, με τη λειτουργία του Νέου Μουσείου Ακρόπολης, ένα μεγάλο μέρος των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της ΥΣΜΑ μεταφέρεται σε αυτό και υλοποιείται πλέον σε συνεργασία με το Μουσείο Ακρόπολης.

Αφετηρία όλων των εκπαιδευτικών δράσεων της ΥΣΜΑ είναι η πεποίθηση, ότι η καλύτερη μορφή προστασίας και συντήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι η προληπτική συντήρηση, που ξεκινά μέσα από την παιδεία, την αισθητική αγωγή και την ευαισθητοποίηση των πολιτών ήδη από την παιδική τους ηλικία. Οι χώροι πολιτισμικής αναφοράς μπορούν να αποτελέσουν περιβάλλοντα μη τυπικής μάθησης, άμεσα συνδεδεμένης με την εμπειρία και το βίωμα, όπου παρέχεται «ανοικτή πρόσβαση» στα πολιτιστικά αγαθά και διευκολύνεται η επικοινωνία ποικίλων και ευρύτερων ομάδων κοινού με αυτά.

Με βάση αυτό το σκεπτικό, σκοπός όλων των εκπαιδευτικών δράσεων είναι η όσο τον δυνατόν πληρέστερη αξιοποίηση της πολύπλευρης παιδευτικής αξίας των μνημείων, ενώ, ως επιμέρους στόχοι, θα μπορούσαν να οριστούν:

- η γνωστική, αισθητική και συναισθηματική εξοικείωση των μαθητών με τα μνημεία της Ακρόπολης
- η καλλιέργεια ποικίλων δεξιοτήτων των μαθητών, γνωστικών, κοινωνικών συναισθηματικών κ.ά.
- η ευχαρίστηση από την επίσκεψη στην Ακρόπολη και το Μουσείο της, ώστε να επαναληφθεί και στο μέλλον.

Όλες οι εκπαιδευτικές δράσεις της ΥΣΜΑ προσφέ-

ρονται δωρεάν και απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς, μαθητές, οικογένειες αλλά και στο ευρύτερο κοινό. Περιλαμβάνουν καταρχάς τον σχεδιασμό και την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μαθητές όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία δεν αποτελούν ένα ακόμη μάθημα, μπορούν όμως να ενταχθούν στη διδακτέα ύλη και να την εμπλουτίσουν, προσφέροντας ένα εναλλακτικό είδος διδασκαλίας μέσα από τα μνημεία. Η επίσκεψη οργανώνεται με βάση κάποιο συγκεκριμένο κάθε φορά θέμα, που καθορίζεται από την ηλικία και τις γνώσεις των παιδιών.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα της Υπηρεσίας διακρίνονται σε: α) αφιερώματα, εκπαιδευτικά προγράμματα που απευθύνονται σε μεγάλο αριθμό μαθητών και έχουν μεγαλύτερη διάρκεια β) τακτικά προγράμματα, που διοργανώνονται σε σχεδόν καθημερινή βάση και γ) έκτακτα προγράμματα, που συνδυάζονται με ειδικές εορταστικές εκδηλώσεις, επετείους ή περιοδικές εκθέσεις. Κάθε χρόνο περίπου 3.500 μαθητές συμμετέχουν στα προγράμματα αυτά.

Κάνοντας μία σύντομη αναδρομή στα πιο αντιπροσωπευτικά εκπαιδευτικά προγράμματα κάθε μίας κατηγορίας, θα πρέπει να αναφερθεί καταρχάς το πρόγραμμα-αφιέρωμα «Μια Μέρα στην Ακρόπολη αναζητώντας τη θεά Αθηνά», που υλοποιήθηκε με πολύ μεγάλη επιτυχία το 1995, στο πλαίσιο της καμπάνιας του Υπουργείου Πολιτισμού «Με ένα βιβλίο πετάω». Το πρόγραμμα διήρκεσε μία εβδομάδα και συμμετείχαν σε αυτό συνολικά 1500 μαθητές Δημοτικού και Γυμνασίου. Μέσα από ένα οδοιπορικό αναζήτησης της θεάς Αθηνάς στην Ακρόπολη, οι μαθητές γνώρισαν τα ιερά, τους ναούς και τα αγάλματα της θεάς και εξοικειώθηκαν με τις ποικίλες μορφές και ιδιότητες με τις οποίες αυτή λατρευόταν στον Ιερό Βράχο.

Το πιο χαρακτηριστικό όμως ανοικτό, μεγάλο πρόγραμμα, που διοργανώθηκε στην Ακρόπολη, το 1986, σε μία πρώτη μορφή και επαναλήφθηκε από το 2012 ανά τακτά χρονικά διαστήματα, είναι το πρόγραμμα

ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗ 35 ΧΡΟΝΩΝ ΓΙΑ ΜΙΚΡΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥΣ

«Ακρόπολη και Αναστήλωση» (εικ. 1). Απευθύνεται σε σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και συγκεκριμένα σε μαθητές της Γ΄ Γυμνασίου και Α΄ Λυκείου. Διάρκει 2 ημέρες και συμμετέχουν συνολικά 300-400 μαθητές σχολείων της Αττικής. Στόχος είναι η γνωριμία των μαθητών με τα μνημεία και με το μεγάλο σύγχρονο αναστηλωτικό έργο που συντελείται στην Ακρόπολη. Πριν τη διεξαγωγή του προγράμματος πραγματοποιείται σεμινάριο στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς, στο οποίο παρουσιάζεται το σύνολο του έντυπου και ψηφιακού υλικού της Υπηρεσίας, έτσι ώστε να προετοιμάσουν καλύτερα τους μαθητές τους για την επίσκεψη. Κατά τη διάρκεια του προγράμματος οι μαθητές παρακολουθούν μία σειρά παρουσιάσεων, που πραγματοποιούνται από το εξειδικευμένο προσωπικό της ΥΣΜΑ σε επιλεγμένες θέσεις στον χώρο της Ακρόπολης. Αρχαιολόγοι, αρχιτέκτονες, πολιτικοί μηχανικοί, τοπογράφοι, συντηρητές και μαρμαροτεχνίτες δείχνουν στα παιδιά την εργασία που διεξάγουν καθημερινά. Μαθητές και εκπαιδευτικοί επισκέπτονται το εσωτερικό των μνημείων και των εργοταξίων, ενημερώνονται για τα αίτια των φθορών, τις αρχές και τις μεθόδους των επεμβάσεων καθώς και για τα ολοκληρωμένα αλλά και τα τρέχοντα αναστηλωτικά προγράμματα.

Εικ. 1. Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα «Ακρόπολη και Αναστήλωση»

Εικ. 2. Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα «Τα Γλυπτά του Παρθενώνα»

Ακολουθεί η κατηγορία των τακτικών προγραμμάτων. Με την έναρξη λειτουργίας του Νέου Μουσείου της

Ακρόπολης σχεδιάστηκαν τρία εκπαιδευτικά προγράμματα, που πραγματοποιούνται μέχρι σήμερα καθώς καλύπτουν τους βασικούς άξονες μίας σχολικής επίσκεψης στο Μουσείο Ακρόπολης (εικ. 2). Πρόκειται για τα προγράμματα με τίτλους «Ολύμπια Αινίγματα: Αναζητώντας τους θεούς του Ολύμπου στο Μουσείο Ακρόπολης» για μαθητές Νηπιαγωγείου έως

Γ΄ Δημοτικού, «Τα μνημεία της Ακρόπολης» και «Τα Γλυπτά του Παρθενώνα» για μαθητές Δ΄ Δημοτικού έως Α΄ Γυμνασίου και Α΄ Λυκείου. Μετά την περιήγηση στις αίθουσες του Μουσείου οι μαθητές επισκέπτονται το εκπαιδευτικό κέντρο, έναν ειδικά διαμορφωμένο χώρο σε αυτό, όπου συμμετέχουν σε ειδικά σχεδιασμένα εικαστικά και ψηφιακά εργαστήρια, που βοηθούν στην εμπέδωση των πληροφοριών, αλλά κυρίως στην ενίσχυση της δημιουργικότητας των παιδιών, την ανάπτυξη της συνεργασίας και φυσικά στην ευχαρίστηση και τη ψυχαγωγία τους.

Ιδιαίτερη πάντα προτεραιότητα δίνεται σε σχολεία ειδικής αγωγής αλλά και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, με στόχο την κοινωνική ένταξη των μαθητών και την ισότιμη πρόσβαση και συμμετοχή τους στα πολιτιστικά αγαθά. Προγράμματα σε μαθητές με προβλήματα όρασης, σε κωφούς και βαρήκοους μαθητές, αλλά και σε διαπολιτισμικά σχολεία με αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές έχουν πραγματοποιηθεί τόσο στο Μουσείο όσο και στην Ακρόπολη.

ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗ 35 ΧΡΟΝΩΝ ΓΙΑ ΜΙΚΡΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥΣ

Εκτός όμως από τα τακτικά προγράμματα, ξεχωριστή κατηγορία αποτελούν και τα έκτακτα. Πολύ χαρακτηριστική τέτοια περίπτωση είναι τα προγράμματα που εντάσσονται στον εορτασμό του ευρωπαϊκού θεσμού των Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς, που διοργανώνεται κάθε χρόνο στους χώρους πολιτισμού όλης της Ευρώπης. Η ΥΣΜΑ συμμετέχει κάθε χρόνο, από το 2015, στον εορτασμό αυτό διοργανώνοντας ποικίλες εκπαιδευτικές δράσεις.

Στην κατηγορία των έκτακτων προγραμμάτων εντάσσονται επίσης τα προγράμματα για παιδιά, που πραγματοποιούνται σε συνεργασία με το Μουσείο Ακρόπολης κάθε χρόνο κατά τη διάρκεια της εορτής των Χριστουγέννων. Έτσι με αφορμή τις γιορτές και ιδιαίτερα την υποδοχή της νέας χρονιάς τα παιδιά, μέσα από τη συμμετοχή τους σε αυτά τα προγράμματα, έμαθαν για το αρχαίο έθιμο της Ειρεσιώνης, δημιούργησαν τις δικές τους κάρτες με ευχές, έφτιαξαν τα δικά τους κτήρια με Lego, αντλώντας έμπνευση από τα εκθέματα του Μουσείου και έμαθαν για τις γιορτές της αρχαίας Αθήνας και τα συναισθήματα, που αυτές γεννούσαν σε μικρούς και μεγάλους.

Τέλος, μία περίπτωση έκτακτης εκπαιδευτικής δράσης, που διοργανώθηκε σε συνεργασία με την Ένωση Φίλων της Ακροπόλεως και υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, αποτέλεσε ένας πανελλήνιος διαγωνισμός έκθεσης με θέμα τα μνημεία της Ακρόπολης και τη σημασία τους για έναν έφηβο της σημερινής εποχής. Στον διαγωνισμό, που διήρκεσε όλη τη σχολική χρονιά 2007-2008, συμμετείχαν 598 μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από 47 νομούς της Ελλάδας. Δόθηκαν 3

βραβεία και 7 έπαινοι. Το τεύχος 19 του περιοδικού της ΕΦΑ *Ανθέμιον* αφιερώθηκε στον διαγωνισμό και δημοσίευσε τις βραβευμένες εκθέσεις.

Η διεξαγωγή των προγραμμάτων αποτελεί όμως μόνον ένα σκέλος των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, που εκπορεύονται από την ΥΣΜΑ. Καθώς οι αριθμοί των ενδιαφερομένων από τον χώρο της εκπαίδευσης είναι πολύ μεγάλοι, σύντομα διαπιστώθηκε ότι όσα προγράμματα κι αν γίνουν, ποτέ δεν θα είναι αρκετά για να καλύψουν τη ζήτηση των σχολείων. Έτσι, προκειμένου να αυξηθεί ο αριθμός των συμμετεχόντων στις εκπαιδευτικές δράσεις, δόθηκε μεγάλη έμφαση, αφενός στην παραγωγή και διάθεση εκπαιδευτικού υλικού και, αφετέρου, στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Εικ. 3. Εκπαιδευτικές Μουσειοσκευές

Όσον αφορά το εκπαιδευτικό υλικό, έντυπο και ψηφιακό, η Υπηρεσία προχώρησε ήδη από πολύ νωρίς στην έκδοση φυλλαδίων, βιβλίων, αφισών, εκπαιδευτικών παιχνιδιών αλλά και στη δημιουργία μουσειοσκευών (εικ. 3) στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα.

Οι εκπαιδευτικές μουσειοσκευές αποτελούν μία ιδιαίτερη περίπτωση εκπαιδευτικού υλικού. Πρόκειται για ένα πολύπλευρο εποπτικό υλικό εναλλακτικής διδασκαλίας για την τάξη ή για κάποιον χώρο πολιτισμικής αναφοράς. Περιλαμβάνουν βιβλία, ψηφιακό υλικό, παιχνίδια, ταινίες, προπλάσματα μνημείων κι αντίγραφα αρχαίων αντικειμένων. Προσφέρουν τη δυνατότητα «επίσκεψης» του Μουσείου στο σχολείο, καθώς, δανείζονται σε σχολεία για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Στον τομέα των μουσειοσκευών η ΥΣΜΑ υπήρξε πρωτοπόρος, καθώς μαζί με το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης και το Μουσείο Μπενάκη, ήταν από τους πρώτους φορείς που σχεδίασαν τέτοιο υλικό.

ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗ 35 ΧΡΟΝΩΝ ΓΙΑ ΜΙΚΡΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥΣ

Αν και οι μουσειοσκευές της ΥΣΜΑ είναι θεματικά ανεξάρτητες, έχουν σχεδιαστεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να αποτελούν ένα σύνολο, μέσα από το οποίο προσεγγίζεται με νέα μέσα ο πολιτισμός της αρχαίας Ελλάδας. Έτσι με τη μουσειοσκευή «Πάμε στην Ακρόπολη» ζωντανεύει ανάγλυφα μπροστά στα μάτια των μαθητών η εικόνα ενός λαμπρού αρχαίου Ιερού, όπου λατρεύονταν οι θεοί (μουσειοσκευή «Το Δωδεκάθεο»), μέσα σε μεγαλοπρεπείς ναούς (μουσειοσκευή «Ένας Αρχαίος Ναός»), χτισμέ-

νους από μάρμαρο (μουσειοσκευή «Λιθοξοϊκή»), στολισμένους με γλυπτά μοναδικής τέχνης (μουσειοσκευή «Η Ζωφόρος του Παρθενώνα»). Πτυχές της καθημερινής ζωής, όπως η μουσική (μουσειοσκευή «Αρχαία Ελληνικά Μουσικά Όργανα») και η ενδυμασία (μουσειοσκευή «Αρχαία Ελληνική Ενδυμασία») παρουσιάζονται στους μαθητές με ευχάριστο και δημιουργικό τρόπο. Παράλληλα μέσα από τον εκπαιδευτικό φάκελο «Ακρόπολη και Αναστήλωση» γνωρίζουν το μεγάλο τεχνικό έργο, που συντελείται σήμερα στην Ακρόπολη. Συνολικά σήμερα δανείζονται από την ΥΣΜΑ 40 μουσειοσκευές με 8 διαφορετικά θέματα σε περίπου 8.000 μαθητές τον χρόνο.

Παράλληλα με τον δανεισμό των μουσειοσκευών, κατά την περίοδο 2001-2007, χάρη στη γενναϊόδωρη χορηγία των Ιδρυμάτων Νιάρχου και Μποδοσάκη, υλοποιήθηκε ένα μεγάλο πρόγραμμα αναπαραγωγής τεσσάρων μουσειοσκευών σε πολλαπλά αντίγραφα στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα, τα οποία

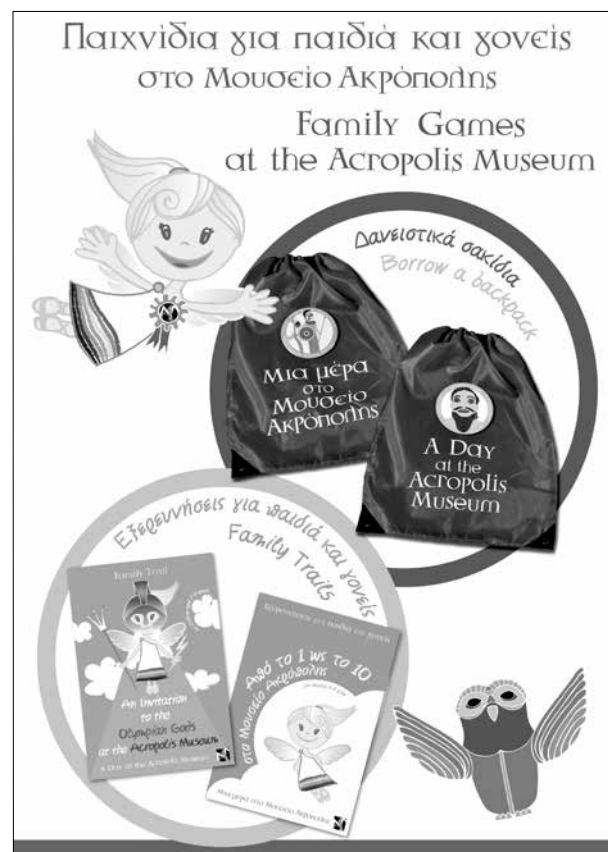
δωρήθηκαν σε σχολεία της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Εκτός όμως από το υλικό που σχεδιάζεται από την ΥΣΜΑ ειδικά για τα σχολεία, μία άλλη δράση αφορά το υλικό που απευθύνεται στις οικογένειες που επισκέπτονται το Μουσείο και την Ακρόπολη. Είναι γεγονός ότι οι γονείς, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, ενδιαφέρονται για μία πιο ποιοτική αξιοποίηση του

ελεύθερου χρόνου που περνούν με τα παιδιά τους και είναι πιο συνειδητοποιημένοι ως προς τις εκπαιδευτικές εμπειρίες που επιθυμούν να βιώσουν με αυτά. Συχνά λοιπόν, όταν επισκέπτονται χώρους πολιτισμού, προτιμούν να συμμετέχουν σε δράσεις, που προσαρμόζονται στα ενδιαφέροντα και τις ηλικίες των μελών τους. Η δημιουργία ειδικού εποπτικού υλικού ανταποκρίνεται σε αυτή ακριβώς την ανάγκη, λειτουργεί υποστηρικτικά, εμπλουτίζει την επίσκεψη και ενισχύει τη διάδραση μεταξύ των μελών της οικογένειας.

Όσον αφορά στην Ακρόπολη, το υλικό αυτό περι-

λαμβάνει ειδικά σχεδιασμένα φυλλάδια, ενώ αντίστοιχο εκπαιδευτικό υλικό υλοποιήθηκε σε συνεργασία με το Μουσείο Ακρόπολης και για τις οικογένειες που επισκέπτονται το Μουσείο (εικ. 4). Πρόκειται για φυλλάδια εξερεύνησης και για δανειστικά σακίδια. Γονείς και παιδιά ή άλλες ομάδες μικρών και μεγάλων, που επισκέπτονται το μουσείο, έχουν δηλαδή δύο εναλλακτικές, είτε τη δυνατότητα μιας γρήγορης και απλής περιήγησης στις αίθουσες, χρησιμοποιώντας ένα από

Εικ. 4. Εκπαιδευτικό υλικό για οικογένειες

ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗ 35 ΧΡΟΝΩΝ ΓΙΑ ΜΙΚΡΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥΣ

τα φυλλάδια, είτε μιας μεγαλύτερης σε διάρκεια και πιο σύνθετης περιήγησης, χρησιμοποιώντας ένα από τα δανειστικά σακίδια του Μουσείου. Τα οικογενειακά σακίδια περιλαμβάνουν επιπλέον παιχνίδια, μακέτες, αντίγραφα και έχουν τρία διαφορετικά θέματα «Μια μέρα στο Μουσείο Ακρόπολης αναζητώντας τη θεά Αθηνά», «Αρχαϊκά Χρώματα» και «Τα Γλυπτά του Παρθενώνα». Όλο το υλικό για τις οικογένειες παρέχεται δωρεάν στην Υποδοχή του Μουσείου και απευθύνονται σε συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες παιδιών.

Στην παραγωγή υλικού, που απευθύνεται τόσο στη σχολική κοινότητα όσο και στο ευρύτερο κοινό, εντάσσεται και η δημιουργία εκπαιδευτικών ταινιών. Πρόκειται για τις ταινίες με τίτλους «Πάμε στην Ακρόπολη» και «Ένας αρχαίος ναός», που βασίζονται στις αντίστοιχες μουσειοσκευές, είναι στερεοσκοπικής προβολής (3D) και προβάλλονται στο θέατρο εικονικής πραγματικότητας του Μουσείου Ακρόπολης κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του. Μετά τα εγκαίνια του Μουσείου της Ακρόπολης ολοκληρώθηκε επίσης μία ταινία για τον Παρθενώνα και τα γλυπτά του, η οποία προβάλλεται μέχρι σήμερα ως μία εισαγωγή στην έκθεση των γλυπτών του ναού.

Είναι γεγονός ότι η εμπειρία της επίσκεψης δεν μπορεί να αντικατασταθεί από τα ψηφιακά μέσα, αλλά μπορεί να συμπληρωθεί και να ολοκληρωθεί με τη βοήθειά τους. Για τον λόγο αυτό από πολύ νωρίς αξιοποιήθηκαν οι νέες τεχνολογίες και αναπτύχθηκε μία σειρά πολυμεσικών εφαρμογών, οι οποίες συμβάλλουν στην προβολή και ανάδειξη των μνημείων της Ακρόπολης και την ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού σε θέματα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι εφαρμογές αυτές δημιουργήθηκαν αρχικά ως υλικό εμπλουτισμού των εκπαιδευτικών μουσειοσκευών και

στη συνέχεια ως εφαρμογές για το διαδίκτυο. Το 2017 η ΥΣΜΑ έλαβε από την εταιρία Skywalker Τιμητική Διάκριση Εκπαιδευτικού Λογισμικού για τις εκπαιδευτικές διαδικτυακές της εφαρμογές, στο πλαίσιο ετήσιου εκπαιδευτικού φεστιβάλ.

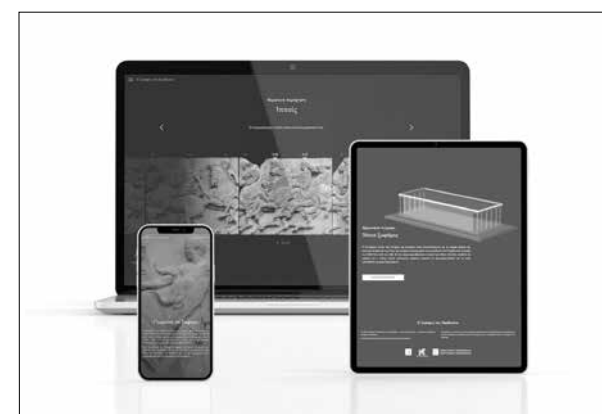
Οι πρώτες εφαρμογές σχεδιάστηκαν ήδη από το 2009 με λογισμικό, που σήμερα πια χρειάζεται επικαιροποίηση, η οποία έχει ήδη ενταχθεί στις προσεχείς δράσεις. Τέτοιες εφαρμογές είναι το «Πρόγραμμα Γλαύκα», που έχει ως θέμα τα αναστηλωτικά έργα στα μνημεία της Ακρόπολης, το ψηφιακό παιχνίδι «Χρωμάτισε την Πεπλοφόρο», που δημιουργήθηκε σε συνεργασία με το Μουσείο Ακρόπολης και η εφαρμογή

«Αθηνά, η θεά της Ακρόπολης», που υλοποιήθηκε επίσης σε συνεργασία με το Μουσείο Ακρόπολης και με χορηγία του Ιδρύματος Μποδοσάκη.

Μία από τις πιο δημοφιλείς εφαρμογές είναι η «Η Ζωφόρος του Παρθενώνα» (www.parthenonfrieze.gr) (εικ. 5). Υλοποιήθηκε σε μία πρώτη μορφή της το 2009 από την ΥΣΜΑ σε

συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και με την Α' ΕΠΚΑ, ενώ στις αρχές του 2022 επανασχεδιάστηκε σε συνεργασία και πάλι με το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου και με το Μουσείο Ακρόπολης. Η εφαρμογή συγκεντρώνει φωτογραφίες και περιγραφές όλων των σωζόμενων λίθων της ζωφόρου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και παρέχει στον χρήστη τη δυνατότητα να εξερευνήσει τη ζωφόρο, είτε ανά λίθο, είτε μέσα από περιήγηση στις επιμέρους θεματικές της ενότητες.

Σε συνεργασία πάντα με το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, το 2013, δημιουργήθηκε ένα *διαδίκτυο Αποθετήριο* (www.repository.acropolis-education.gr) για

Εικ. 5. Διαδίκτυα εκπαιδευτική εφαρμογή «Η Ζωφόρος του Παρθενώνα»

ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗ 35 ΧΡΟΝΩΝ ΓΙΑ ΜΙΚΡΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥΣ

το εκπαιδευτικό υλικό του Τομέα. Στόχος του ήταν η ψηφιοποίηση και ένταξη όλου του εκπαιδευτικού περιεχομένου της ΥΣΜΑ σε αυτό, η αποτελεσματικότερη διαχείρισή του και η αξιοποίησή του, κυρίως από την εκπαιδευτική κοινότητα. Ειδικά για τους εκπαιδευτικούς, το αποθετήριο αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο, καθώς μπορεί να τους βοηθήσει στην προετοιμασία τόσο του μαθήματος στο σχολείο, όσο και της σχολικής επίσκεψης στον αρχαιολογικό χώρο και στο Μουσείο της Ακρόπολης.

Η επόμενη πολυμεσική εφαρμογή είναι ένα διαδικτυακό εκπαιδευτικό παιχνίδι με τίτλο «Ένας Αρχαίος Ναός» (www.ancienttemple.ysma.gr), που δημιουργήθηκε το 2018. Έχει ως θέμα την αρχιτεκτονική των αρχαίων ελληνικών ναών και απευθύνεται κυρίως σε μαθητές και εκπαιδευτικούς. Έξι χαρακτήρες, ο καθένας μέσα από τον δικό του ρόλο, παρουσιάζουν τις θεματικές ενότητες του παιχνιδιού, που αφορούν τη λειτουργία ενός αρχαίου ναού, τον σχεδιασμό, τη μορφολογία, την τυπολογία, την κατασκευή αλλά και το γλυπτικό του διάκοσμο. Μία ξεχωριστή εφαρμογή με τίτλο «Μάθε περισσότερα» (www.learnmore.ancienttemple.ysma.gr) συμπληρώνει το παιχνίδι κι εμπλουτίζει το περιεχόμενό του με πιο ειδικές γνώσεις για το θέμα.

Τέλος, η πιο πρόσφατη ψηφιακή εκπαιδευτική δράση υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του εορτασμού των 45 χρόνων από την ίδρυση της Επιτροπής Συντήρησης Μνημείων Ακροπόλεως. Έχει τίτλο «Μάθε, Παίξε, Δημιούργησε». Περιλαμβάνει τρεις εκπαιδευτικές ενότητες, που απευθύνονται σε οικογένειες αλλά και σε σχολικές ομάδες που έχουν τη διάθεση να μάθουν, να παίξουν και να δημιουργήσουν έργα αντλώντας

έμπνευση από την αρχιτεκτονική και τη γλυπτική των μνημείων της Ακρόπολης. Τα έργα των παιδιών αναρτώνται στην Ψηφιακή Έκθεση της ιστοσελίδας της Υπηρεσίας. Συνολικά περίπου 40.000 χρήστες επισκέπτονται ετησίως τις εκπαιδευτικές διαδικτυακές εφαρμογές της ΥΣΜΑ.

Εκτός από την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και αντίστοιχου εποπτικού υλικού, που απευθύνεται σε μικρούς και μεγάλους, μεγάλη βαρύτητα έχει δοθεί όλα αυτά τα χρόνια και στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών κυρίως μέσα από σεμινάρια και ειδικά συνέδρια. Μία ιδιαίτερη περίπτωση στον

τομέα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών ήταν το «Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ-Εκπαίδευση και Πολιτισμός» (1995-2004), ένα πρωτοπόρο για την εποχή του πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας και του Υπουργείου Πολιτισμού. Αποτέλεσε μια νέα εκπαιδευτική πρόταση, που προήγαγε τη δημιουργική συνύπαρξη μουσείου και σχολείου κάνοντας πράξη

την τέχνη να διδάσκει πολιτισμό στα 90 δημοτικά σχολεία όλης της χώρας, που συμμετείχαν στο πρόγραμμα. Η Υπηρεσία συνέβαλλε ενεργά στην υλοποίηση του Προγράμματος ΜΕΛΙΝΑ από το ξεκίνημά του και σε όλη τη διάρκειά του.

Πολλές είναι βέβαια και οι προσκλήσεις που έχει δεχθεί όλα αυτά τα χρόνια η ΥΣΜΑ και για συμμετοχή σε σεμινάρια, συνέδρια, και εκθέσεις εκπαιδευτικού υλικού σε πολλές πόλεις της Ελλάδας και του εξωτερικού. Σημαντικότερα ορόσημα σε αυτή τη διαδρομή ήταν η συνεργασία με το Ελληνικό Τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων και η συμμετοχή σε μεγάλο αριθμό συνεδρίων, που αυτό έχει διοργανώσει σε όλη την Ελλάδα, η διοργάνωση έκθεσης των

Εικ. 6. Έκθεση εκπαιδευτικού υλικού στο Ευρωκοινοβούλιο

ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗ 35 ΧΡΟΝΩΝ ΓΙΑ ΜΙΚΡΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥΣ

μουσειοσκευών στο Ευρωκοινοβούλιο στις Βρυξέλλες (εικ. 6), η διοργάνωση εκπαιδευτικού προγράμματος στη National Gallery σε συνεργασία με την Ελληνική Πρεσβεία στην Ουάσιγκτον, η συμμετοχή σε σεμινάριο στο Πανεπιστήμιο της Osaka της Ιαπωνίας, η συνεργασία με το Μουσείο Fitzwilliam στο Cambridge της Μ. Βρετανίας, προϊόν της οποίας υπήρξε και σχετική δημοσίευση σε έκδοση αναφορικά με τη Δημόσια Αρχαιολογία, καθώς και η συμμετοχή στο διεθνές συνέδριο και σε σεμινάριο εκπαίδευσης μέσω της πολιτισμικής κληρονομιάς, το 2019, στην Άγκυρα της Τουρκίας με τη δημοσίευση των αντίστοιχων πρακτικών.

Το σύνολο των εκπαιδευτικών δράσεων που έχουν πραγματοποιηθεί από το Γραφείο Ενημέρωσης και Εκπαίδευσης μαζί μ' ένα πλήθος επιλεγμένων σχολικών εργασιών-εφαρμογών, που πραγματοποιήθηκαν σε σχολεία όλης της χώρας, παρουσιάζονται ολοκληρωμένα στο βιβλίο *ΑΚΡΟΠΟΛΗ και ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ*, που εκδόθηκε με χορηγία του Ιδρύματος Παναγιώτη και Έφης Μιχαηλίου. Αποτελεί ουσιαστικά έναν οδηγό που βοηθάει τον εκπαιδευτικό να εντάξει στη διδασκαλία του την Ακρόπολη και την κλασική αρχαιότητα καθώς σε αυτό παρουσιάζεται ένα πολύ ενδιαφέρον και πλούσιο σε ιδέες σύνολο 80 εργασιών, όχι ως θεωρητικές προσεγγίσεις αλλά ως προγράμματα, που έχουν ήδη εφαρμοσθεί από εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων και όλων των ειδικοτήτων.

Τελειώνοντας αξίζει να αναφερθεί, ότι όλες οι εκπαιδευτικές δράσεις αξιολογούνται συστηματικά, μέσω ειδικά σχεδιασμένων ερωτηματολογίων για εκπαιδευτικούς και ενίοτε για μαθητές, με σκοπό να διερευνηθεί, εάν έχουν επιτευχθεί οι στόχοι της κάθε δράσης, να αποτυπωθεί η συνολική εμπειρία μαθητών κι εκπαιδευτικών και να καταγραφούν σχόλια και προτάσεις για μελλοντικά παρεμφερή προγράμματα.

Κάνοντας έναν συνολικό απολογισμό της διαδρομής των 35 χρόνων εκπαιδευτικών δράσεων μέσα από αριθμούς προκύπτει, ότι περίπου 130.000 μαθητές

έχουν παρακολουθήσει τα εκπαιδευτικά προγράμματα, σχεδόν 335.000 μαθητές έχουν χρησιμοποιήσει τις μουσειοσκευές, 25.000 εκπαιδευτικοί έχουν συμμετάσχει στα σεμινάρια και 800.000 χρήστες έχουν επισκεφθεί τις εκπαιδευτικές ψηφιακές εφαρμογές της ΥΣΜΑ. Το εκπαιδευτικό υλικό, που έχει συνολικά παραχθεί, αριθμεί 9 βιβλία, 35 φυλλάδια, 8 εκπαιδευτικές μουσειοσκευές, 7 πολυμεσικές εφαρμογές, 3 οικογενειακά σακίδια, 4 εκπαιδευτικές ταινίες, περισσότερες από 50 δημοσιεύσεις.

Το προσωπικό του Γραφείου ήταν όλα αυτά τα χρόνια κατά μέσον όρο 3 άτομα. Είναι προφανές λοιπόν ότι όλες αυτές οι δράσεις δεν θα μπορούσαν να υλοποιηθούν χωρίς κάποιους εξαιρετικούς συνεργάτες και συναδέλφους. Η ανάπτυξη συνεργειών και η ομαδικότητα, που αποτελεί ζητούμενο στον χώρο του πολιτισμού, έχει γίνει πράξη στην περίπτωση της εκπαιδευτικής ομάδας της ΥΣΜΑ, τόσο ανάμεσα στα μέλη της και κυρίως τη γράφουσα, την αρχαιολόγο κα Α. Λεοντή και την τέως Προϊσταμένη κα Κ. Χατζηασλάνη, όσο και με τους υπόλοιπους φορείς που έχουν αναλάβει μαζί με την ΥΣΜΑ την ευθύνη για την Ακρόπολη, δηλαδή το Μουσείο Ακρόπολης και την Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Αθηνών.

Σημείωση

Για γενικές πληροφορίες για το έργο του Γραφείου Εκπαίδευσης και Ενημέρωσης, βλ. την ιστοσελίδα της ΥΣΜΑ www.ysma.gr. Για ειδικότερες πληροφορίες για τα επιμέρους προγράμματα, μουσειοσκευές, διαδικτυακά παιχνίδια, και ψηφιακές δράσεις, βλ. *Ενημερωτικές Ειδήσεις από την αναστήλωση των μνημείων της Ακρόπολης*, ΥΣΜΑ, τόμ. 12, 2012 και 17-18, 2018, καθώς και τις δημοσιεύσεις *Εκπαιδευτικές δράσεις για την Ακρόπολη*, ΥΠΠΟΑ-ΥΣΜΑ, 2021 και «Μεθοδολογία ενίσχυσης της αυτόνομης σχολικής και οικογενειακής επίσκεψης στον αρχαιολογικό χώρο και στο Μουσείο Ακρόπολης» στο *Ειδικά θέματα έρευνας και εφαρμογών στα αναστηλωτικά έργα της Ακρόπολης την περίοδο 2010-2015*, Αθήνα, 18-19 Νοεμβρίου 2016, ΥΠΠΟΑ-ΥΣΜΑ-ΕΣΜΑ, 2018.